

**Служба безпеки України:
історія створення, сучасний
стан під час воєнних дій,
основні нормативні акти,
коментарі і роз'яснення**

За приписами ст. 1 Закону України «Про Службу безпеки України» Служба безпеки України (СБУ) — це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. Цей орган безпосередньо підпорядкований Президентові України.

Нині СБУ у відповідності до приписів Закону України «Про розвідку» є суб'єктом розвідувального співтовариства України. Тобто, не маючи ані статусу, ані завдань розвідувального органу, СБУ у ці нелегкі часи для правоохоронного органу, спецслужби, що зосереджена на контррозвідувальній діяльності, має легальний доступ до розвідувальної інформації, право здійснювати певні розвідувальні дії в інтересах основного контррозвідувального завдання. Дуже своєчасно з початку 2022 року здійснено перезавантаження керівництва СБУ від політичного рішення до повернення чітко професійного управління, що дозволило службі стати важливим фактором протидії російській агресії і знаковим учасником переможних дій українського спротиву.

Служба безпеки України під час війни відіграє ключову роль у забезпеченні державної безпеки, протидії ворожій розвідці та диверсіям, затриманні колаборантів та боротьбі з тероризмом. СБУ також бере участь у бойових діях, співпрацює з Збройними Силами та іншими правоохоронними органами

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ
ТА РЕФОРМУВАННЯ**

**СУЧАСНИЙ СТАН
ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ**

**ОСНОВНІ НОРМАТИВНІ АКТИ
КОМЕНТАРІ І РОЗ'ЯСНЕННЯ**

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ — 2025

Укладачі:

Боднарчук Олег Григорович — доктор юридичних наук, професор, начальник групи психологічної підтримки персоналу, Бучанський районний територіальний центр комплектування та соціальної підтримки Київської області;

Вітвіцький Сергій Сергійович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, полковник поліції, ректор, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Козяр Роман Якович — кандидат юридичних наук, співробітник, Служба безпеки України;

Копотун Ігор Миколайович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Коропатнік Ігор Михайлович — доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри військового права, Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Микитюк Микола Андрійович — доктор юридичних наук, професор, професор спеціальної кафедри №2, Інститут Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи у військах (силах), Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Скриньковський Руслан Миколайович — кандидат економічних наук, професор, Львівський університет бізнесу та права;

Хмиз Мар'яна Василівна — доктор філософії в галузі права, доцент, Львівський університет бізнесу та права;

Шамрай Богдан Миколайович — кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, начальник Центрального юридичного управління Генерального штабу Збройних Сил України — начальник юридичної служби Збройних Сил України.

С 49 Служба безпеки України: історія створення; сучасний стан під час воєнних дій; основні нормативні акти, коментарі і роз'яснення. / Укл.: Боднарчук О. Г., Вітвіцький С. С., Козяр Р. Я., Копотун І. М., Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Петков С. В., Скриньковський Р. М., Хмиз М. В., Шамрай Б. М.; За заг. ред. Копотуна І. М. — Київ: «Центр учбової літератури», 2025. — 374 с.

ISBN 978-611-01-3583-2

Заприсямиса ст. 1 Закону України «Про Службу безпеки України» Служба безпеки України (СБУ) — це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. Цей орган безпосередньо підпорядкований Президенту України.

Нині СБУ у відповідності до приписів Закону України «Про розвідку» є суб'єктом розвідувального співтовариства України. Тобто, не маючи ані статусу, ані завдань розвідувального органу, СБУ у ці нелегкі часи для правоохоронного органу, спецслужби, що зосереджена на контррозвідувальній діяльності, має легальний доступ до розвідувальної інформації, право здійснювати певні розвідувальні дії в інтересах основного контррозвідувального завдання. Дуже своєчасно з початку 2022 року здійснено перезавантаження керівництва СБУ від політичного рішення до повернення чітко професійного управління, що дозволило службі стати важливим фактором протидії російській агресії і знаковим учасником переможних дій українського спротиву.

Служба безпеки України під час війни відіграє ключову роль у забезпеченні державної безпеки, протидії ворожій розвідці та диверсіям, затриманні колаборантів та боротьбі з тероризмом. СБУ також бере участь у бойових діях, співпрацює з Збройними Силами та іншими правоохоронними органами.

ISBN 978-611-01-3583-2

© Видавництво «Центр учбової літератури», 2025.

ВСТУП

За приписами ст. 1 Закону України «Про службу безпеки України» Служба безпеки України (СБУ) – це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. Цей орган безпосередньо підпорядкований Президентові України.

Завдання СБУ визначаються ст. 2 Закону:

у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці;

попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України.

При цьому слід робити поправку на воєнні дії в Україні, а також одразу слід заважати на той факт, що СБУ у відповідності до приписів Закону України «Про розвідку» є суб'єктом розвідувального співтовариства України. Тобто, не маючи ані статусу, ані завдань розвідувального органу, СБУ у ці нелегкі часи для правоохоронного органу, спецслужби, що зосереджена на контррозвідувальній діяльності, має легальний доступ до розвідувальної інформації, право здійснювати певні розвідувальні дії в інтересах основного контррозвідувального завдання.

Дуже своєчасно з початку 2022 року здійснено перезавантаження керівництва СБУ від політичного рішення до повернення чітко професійного управління, що дозволило службі стати важливим фактором протидії російській агресії і знаковим учасником переможних дій українського спротиву.

Служба безпеки України під час війни відіграє ключову роль у забезпеченні державної безпеки, протидії ворожій розвідці та диверсіям, затриманні колаборантів та боротьбі з тероризмом. СБУ також бере участь у бойових діях, співпрацює з Збройними Силами та іншими правоохоронними органами.

Основні завдання та функції СБУ під час війни:

знешкодження ворожих ДРГ: виявлення та ліквідація диверсійно-розвідувальних груп супротивника;

затримання колаборантів та зрадників: виявлення та притягнення до відповідальності осіб, які співпрацюють з ворогом;

протидія шпигунству: виявлення та затримання ворожих шпигунів та агентів;

участь у бойових діях: співпраця з Збройними Силами у захисті територіальної цілісності України;

інформаційно-аналітична робота: забезпечення інформаційної підтримки військових операцій та прийняття рішень;

забезпечення кібербезпеки: захист державних інформаційних систем від кібератак;

боротьба з корупцією та організованою злочинністю: знешкодження корупційних схем, які можуть підірвати обороноздатність країни.

Таким чином СБУ діє в умовах воєнного стану, використовуючи всі свої повноваження для захисту України від зовнішньої та внутрішньої загрози.

СТВОРЕННЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Служба безпеки України (СБУ) була створена 25 березня 1992 року, коли Верховна Рада України ухвалила Закон «Про Службу безпеки України».

Цей нормативний акт офіційно припинив існування радянської структури – Комітету державної безпеки (КДБ) в Україні. Це сталося після проголошення незалежності України у 1991 році, коли постало питання про створення нових державних інституцій для забезпечення національної безпеки країни та позбавлення юридичної сили радянських органів, які лишалися в Україні.

Організаційно це було створено в такій послідовності:

20 вересня 1991:

Парламент проголосував за створення Служби національної безпеки України (СНБ України), ліквідувавши КДБ УРСР.

Листопад 1991 – лютий 1992:

У складі СНБ були створені ключові підрозділи: Головне управління розвідки, Головне управління контррозвідки, Управління «К» (боротьба з корупцією та організованою злочинністю), а також інші важливі підрозділи, зокрема, інформаційно-аналітичний, оперативно-технічний та інші.

25 березня 1992:

Верховна Рада ухвалила Закон «Про Службу безпеки України», закріпивши створення СБУ як окремого державного органу.

Позбавитися реального впливу радянської державно-правової системи лише організаційними заходами було неможливе. Тим більше, що в ейфорії «незалежностей» суб'єкти радянського минулого безальтернативно та під тиском міжнародного впливу погодилися на закріплення за РФ статусу «нащадку» СРСР. Тим забезпечивши перманентний вплив російських структур та наративів у свій національний простір та у навколишнє середовище, що практично ще тоді «запланувало» поточну війну в Україні та всі інші конфлікти у Європі (можливо і в цілому світі) після розпаду радянської мультисистеми внаслідок намагання РФ реанімувати це історичне опудало.

При всьому цьому не можна заперечувати, що створення СБУ було логічною частиною процесу розбудови незалежної української

держави, зокрема, заміни радянських інституцій на національні (як вдало, питання інше).

Закон України «Про Службу безпеки України» став **правовою основою** та визначив основні завдання, функції та структуру СБУ.

З часом СБУ зазнала реорганізацій та реформ, спрямованих на підвищення ефективності її роботи у сфері забезпечення національної безпеки. Хоча навіть нині, під час найбільш страшної війни у Європі (та й у світі) з 1945 року, радянські метастази досі пронизують українське суспільство, українську владу, українські спецслужби, зокрема й СБУ.

При цьому одразу перед СБУ постали надзвичайно серйозні виклики – захист державної безпеки і суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності і оборонного потенціалу. Були прийняті інші закони, що регулюють діяльність СБУ, серед них: «Про контррозвідувальну діяльність», «Про боротьбу з тероризмом», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про державну таємницю», «Про боротьбу з корупцією» та інші.

Пріоритетними функціями Служби безпеки України були встановлені:

захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного, оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувальної діяльності іноземних спецслужб, підливних посягань з боку окремих організацій та осіб;

попередження, виявлення і викриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції й організованої злочинності у сфері управління, економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України;

інформаційно-аналітична діяльність з метою сприяння керівництву України в реалізації зовнішньої та внутрішньої політики України в напрямку побудови держави, зміцнення її обороноздатності та економічного потенціалу, розширення міжнародного співробітництва;

суспільний та соціальний контроль, інформаційно-психологічна безпека громадян України, інформаційна протидія політичній дезінформації, дезорганізуючій політичній інформації.

Слід зважати, що на момент здобуття незалежності Україні перейшла уся чисельна та потужна система органів державної безпеки, що перебувала у підпорядкуванні колишньої КДБ УРСР.

З урахуванням функцій цієї суперструктури радянської імперії (та на відміну від нинішньої організаційно-штатної структури СБУ) упродовж 1991—2007 рр. у складі **Служби безпеки України за «спадкуванням» перебували:**

органи державної охорони вищих посадових осіб (до 1998 р.), на їх основі створено Управління державної охорони України;

органи та підрозділи зовнішньої розвідки з військовими частинами радіоелектронної розвідки (до 2005 р.), на їх основі створена Служба зовнішньої розвідки України;

органи та підрозділи спеціальних телекомунікаційних систем і захисту інформації з підпорядкованими військами урядового зв'язку (до 2007 р.), на їх основі створена Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України.

І навіть з наступною диверсифікацією діяльності пострадянський вплив на діяльність СБУ зберігався майже без маскування до 2015 року зонайменш. Саме тоді було вирішене, чого вартий цей орган у якості, що передбачена чинним національним законодавством у реальному бойовому випробуванні.

Справжні бойові випробування очікували суспільство та співробітників СБУ на початку 2014 р., коли Україна зазнала збройного нападу з боку РФ.

Ворожі дії Росії по захопленню Криму і частини Донбасу навесні 2014 р. були заздалегідь добре сплановані, підготовлені і навіть не скривалися у порядку елементарної конспірації та ідеології. Але що прикро – з ряду цілком відомих причин вони не зустріли належного опору. Перш за все з боку українських силових, правоохоронних та владних структур (зокрема і перш за все зі сторони СБУ): російські спецслужби безперешкодно, не сказати за сприянням, організовували у містах Сходу України чисельні проросійські мітинги, які часто переростали у масові заворушення з блокуванням і захопленням державних установ і військових об'єктів. У той же час місцеві керівники були дезорієнтовані подіями у Києві, знаходились під впливом антиукраїнської московської пропаганди, а в деяких випадках були завербовані ворогом (особливо у Криму, де всього 213

співробітників з 2 300 виїхали після захоплення півострова на неокуповану територію України).

СБУ напередодні цих подій очолював ставленик біглого президента В.Януковича Олександр Якименко — громадянин Росії із відповідною «біографією».

Саме в такому стані Служба безпеки України опинилася напередодні самого небезпечного періоду в історії незалежної України із початку її поновлення у другий половині ХХ століття. До такого випробування СБУ (як виявилось) не була готова ані законодавчо, ані кадрово, ані ідеологічно, ані ментально.

Основний ідеологічний посил, що українці та росіяни не можуть бути ворогами, зіграв злий жарт саме з українцями. Оскільки українці допускали наявність росіян і РФ, але росіяни (як виявилось) українців та Україну ніколи не вважали суб'єктами права. З відповідними наслідками саме для українців та України.

Саме у таких умовах, при цьому без беззаперечного та належного правового забезпечення, працівники СБУ, які лишилися вірними своєї країні, вступили у безпосередні бойові дії із ворогом, який ще учора вважався другом.

Основне навантаження у так званій зоні АТО, а потім ССО, лягла на Центр спеціальних операцій по боротьбі з тероризмом, захисту учасників кримінального судочинства та працівників правоохоронних органів. Або Центр спеціальних операцій «А» СБУ. Бійці Центру затримали сотні озброєних проросійських терористів та учасників диверсійних груп. Вони першими давали відсіч незаконним збройним формуванням. На жаль, у списку загиблих Героїв з Центру «А» немало реальних імен.

Коли ситуація у країні стабілізувалася і виявилася достатньо придатною для здійснення правових реформ у широкий сфері державного будівництва, настав час реформ й у Службі безпеки України.

Реформа СБУ стартувала у 2019 році з розробки нового законопроекту про СБУ. Її основна мета — **закріпити нові пріоритети** в роботі та зробити СБУ більш ефективною. Реформа мала надати спецслужбі дієві механізми для того, аби краще реагувати на загрози, які постають у сучасному світі. Зокрема, успішно протистояти гібридній війні з боку РФ.

Був дуже важливий **концептуальний ракурс реформування** СБУ, коли її діяльність мала бути **зосереджена**:

контррозвідувальна протидія загрозам державній безпеці;
боротьба з тероризмом;
забезпечення кібербезпеки;
захист державного суверенітету та територіальної цілісності;
охорона державної таємниці.

СБУ в **ідеалі відмовляється від невластивих спецслужбі функцій**, що дозволяє досягти паритету у чіткому розмежування компетенцій з іншими безпековими органами. Себто СБУ не буде займатися боротьбою з економічною злочинністю, а зосередиться на контррозвідувальному захисті об'єктів критичної інфраструктури.

Внаслідок реалізації цієї концепції була подалана хибна практика, коли прокурори та слідчі правоохоронних органів залучають співробітників СБУ до проведення обшуків, інших слідчих і оперативно-розшукових дій. У суспільства складається хибне уявлення, що справу розслідує СБУ. Наприклад, тільки в 2019 році до СБУ надійшли близько 7 тис. доручень слідчих (прокурорів) від інших правоохоронних органів. Більшість із них не належать до компетенції СБУ.

Іншим кроком реформи було таке – СБУ більш не буде розслідувати економічні та корупційні кримінальні правопорушення. Для цього створюються відповідні органи. За таким підходом, якщо в майбутньому СБУ виявить такі правопорушення в ході виконання своїх завдань, кримінальні провадження будуть передаватися іншим органам – НАБУ, ДБР, Національній поліції, відповідно до їхньої компетенції. Одночасно контррозвідувальний та антитерористичний захист об'єктів критичної інфраструктури будуть входити до компетенцій СБУ – це звичайна практика багатьох європейських спецслужб. Мається на увазі не лише готовність таких об'єктів до кібератак, а й локалізація інших загроз – терористичних, економічних тощо.

У реальних умовах було дуже тяжко **визначати ступінь демілітаризації та відкритості** такої структури, як СБУ. Хоча такого вимагали демократичні прагнення України у вході до товариства ЄС.

ДІЯЛЬНІСТЬ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України СБУ зустріла у дуже несприятливий для спецслужби момент – зміна політичного вектору у країні, найбільше некомпетентне керівництво самого відомства, незакінчена реформа правового забезпечення та інші вади, які накопичувалися роками.

Законопроекти щодо оновлення законодавства про СБУ не пішли далі проєктів, а зміни у чинний Закон є лише пристосуванням нормативного акту мирних часів (хоча й з досвідом часів 2014-2021 рр.) до умов дії воєнного стану.

Отже зафіксуємо такі **вихідні дані** – нині на СБУ покладається ряд обов'язків стосовно захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, оборонного, науково-технічного потенціалу України, охорони державної таємниці, протидії тероризму, проведення контррозвідувальної діяльності тощо. Головою СБУ наразі є генерал-майор Василь Малюк, якого було призначено на цю посаду з 7 лютого 2023 року.

В Конституції України зазначені положення про засади діяльності СБУ, серед яких ст. 85 в якій визначені повноваження Верховної Ради України стосовно регулювання діяльності СБУ, а саме: призначення на посаду та звільнення з посади за поданням Президента України Голови Служби безпеки України; затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Служби безпеки України. В ст. 106 Конституції України вказані повноваження Президента України стосовно СБУ, серед яких внесення до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України. В ст. 107 Конституції України закріплено, що до складу Ради національної безпеки і оборони України за посадою входить також Голова Служби безпеки України.

Загальні положення про діяльність СБУ закріплені в Законі України «Про Службу безпеки України». Саме цим Законом визначено, що Служба безпеки України є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України.

До **основних завдань СБУ** ст. 2 Закону віднесені наступні: захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці.

До завдань Служби безпеки України **також входить** попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України.

Напередодні початку повномасштабного військового вторгнення з боку РФ, 23 лютого 2022 року СБУ опублікували офіційну заяву щодо запровадження в Україні надзвичайного стану, в якому зазначили, що «наразі немає підстав для тривоги. Іде максимально злагоджена робота для найбільш ефективного захисту нашої країни та вашої безпеки».

Вже 24 лютого 2022 року, у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Президентом України було видано Указ «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022. У зв'язку з цим, на початку активних військових дій в Київській, Чернігівській, Сумській, Харківській, Донецькій, Луганській, Миколаївській, Херсонській, Запорізькій областях, де велися бойові дії, а також в інших областях країни, СБУ активно протистояли тероризму, екстремізму, колабораційній діяльності населення, злочинності та інших загроз суверенітету й безпеки України.

Слід зауважити, що п. 11 ст. 24 Закону України «Про Службу безпеки України» визначено **одне з основних завдань СБУ**, відповідно до якого вони зобов'язані **сприяти забезпеченню режиму воєнного та надзвичайного стану**.

Проте у самий Закон внесене не так вже й багато змін саме під час дії воєнного стану. Наприклад ці зміни стосуються таких правовідносин:

«21) здійснювати управління об'єктами державної власності, що належать до сфери її управління, у порядку, визначеному законом;

{Статтю 24 доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 2733-IX від 04.11.2022}

22) здійснювати попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів технологічного тероризму, запобігання вчиненню терористичних актів з використанням небезпечних хімічних речовин, диверсій у суб'єктів господарювання хімічної промисловості та на об'єктах критичної інфраструктури;

{Статтю 24 доповнено пунктом 22 згідно із Законом № 2804-IX від 01.12.2022; пункт 21 статті 24 вважати пунктом 22 згідно із Законом № 4156-IX від 18.12.2024}

23) забезпечувати формування і ведення переліку терористичних організацій (груп) відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом»;

{Статтю 24 доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 4156-IX від 18.12.2024}

24) здійснювати відповідно до закону управління військовим майном, яке перебуває у сфері управління Служби безпеки України.

{Статтю 24 доповнено пунктом 24 згідно із Законом № 4344-IX від 15.04.2025}».

Одночасно такі обов'язки делегували існування відповідних **прав** (ст. 25 Закону):

17) використовувати повітряні судна, у тому числі безпілотні, роботизовані, інші безпілотні системи та комплекси, транспортні засоби, що рухаються по поверхні води або під нею, наземні, у тому числі дистанційно керовані, а також засоби, пристрої з виявлення та протидії таким транспортним засобам, суднам (системам, комплексам), засоби радіоелектронної боротьби та активні засоби протидії технічним розвідкам з метою забезпечення державної безпеки;

{Частину першу статті 25 доповнено пунктом 17 згідно із Законом № 3232-IX від 13.07.2023; в редакції Закону № 4542-IX від 16.07.2025}

18) використовувати засоби та/або пристрої, призначені для виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, у тому числі перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення таких суден та/або складових частин безпілотних авіаційних систем.

{Частину першу статті 25 доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 3232-IX від 13.07.2023}

Одночасно ст. 26 Закону була доповнена **такою нормою**:

«Військовослужбовці Служби безпеки України під час проведення антитерористичних операцій, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, а також при виконанні завдань щодо участі в обороні держави мають право використовувати і застосовувати зброю та бойову техніку в установлених для з'єднань, військових частин та підрозділів Збройних Сил України порядку та випадках».

Наразі підрозділи СБУ продовжують свою діяльність задля безпеки і захисту України й українського населення по всій Україні, й особливо щодо окупованих територій Миколаївської (Кінбурнська коса), Харківської, Донецької, Луганської, Херсонської, Запорізької областей, території Криму.

Діяльність Служби безпеки України регламентована нормативно-правовими актами, серед яких слід зазначити:

- Конституція України;
- Закон України «Про Службу безпеки України»;
- Закон України «Про контррозвідувальну діяльність»;
- Закон України «Про розвідку»;
- Закон України «Про боротьбу з тероризмом»;
- Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»;
- Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»;
- Закон України «Про національну безпеку України»;
- Закон України «Про державну таємницю».

Слід чітко усвідомлювати, що **значна кількість правових актів, що регламентують діяльність СБУ, засекречені і не оприлюднюються в медіа-просторі**. Проте звертаємо увагу, що під час воєнного стану СБУ часто звертається до громадян з різними застереженнями, повідомляє про знешкодження ворожих диверсійних-розвідувальних груп, затримання колаборантів, ворожих шпигунів, діяльність СБУ на фронті, безпосередньо в бойових діях та співпрацю с іншими підрозділами Збройних Сил України.

На офіційному веб-сайті СБУ (<https://ssu.gov.ua/>) публікуються повідомлення, за якими СБУ інформує про виконання своїх обов'язків правоохоронного органу під час воєнного стану, **серед яких:**

затримка колаборантів, корегувальників ворожого вогню;

знешкодження диверсійно-розвідувальних груп;
фіксація переміщень ворожої техніки нарядом з громадянами із офіційним чат-ботом у Telegram;
кібероборона;
документування доказів злочинів рф на території України для пред'явлення у Міжнародному кримінально-му суді в Гаазі;
співпраця з фондом «Повернись живим» й іншими волонтерськими організаціями;
інша діяльність.

Звертаємо увагу окремо, що згідно із приписами Закону України «Про розвідку» Служба безпеки України є **суб'єктом розвідувального співтовариства**. Ця нова структура підпорядковується безпосередньо Президентові країни. Таким чином СБУ не тільки є безпосереднім споживачем розвідувальної інформації, але має право та можливість на здійснення певних розвідувальних дій в інтересах своєї основної контррозвідувальної функції.

Говорячи про цю функцію, слід звернутися до приписів Закону України «Про контррозвідувальну діяльність». За визначенням ст. 1 цього Закону **контррозвідувальна діяльність** – спеціальний вид діяльності у сфері забезпечення державної безпеки, яка здійснюється з використанням системи контррозвідувальних, пошукових, режимних, адміністративно-правових заходів, спрямованих на попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам безпеці України, розвідувальним, терористичним та іншим протиправним посяганням спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на інтереси України.

Метою контррозвідувальної діяльності є попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам безпеці України, припинення розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на державну безпеку України, усунення умов, що їм сприяють, та причин їх виникнення.

Завданнями контррозвідувальної діяльності є:

добування, аналітична обробка та використання інформації, що містить ознаки або факти розвідувальної, терористичної та іншої діяльності спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на шкоду державній безпеці України;

проти дія розвідувальній, терористичній та іншій діяльності спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на шкоду державній безпеці України;

розроблення і реалізація заходів щодо запобігання, усунення та нейтралізації загроз інтересам держави, суспільства та правам громадян.

Спеціально уповноваженим органом державної влади у сфері контррозвідувальної діяльності є Служба безпеки України.

Контррозвідувальні заходи в інтересах забезпечення охорони державного кордону України, посадових осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона, можуть проводити розвідувальні органи України, підрозділи забезпечення внутрішньої і власної безпеки Державної прикордонної служби України та Управління державної охорони України, яким законами України «Про оперативно-розшукову діяльність» та «Про розвідку» надано право здійснювати оперативно-розшукову чи розвідувальну діяльність.

Розвідувальні органи України, крім визначених у частині другій цієї статті випадків, також можуть проводити контррозвідувальні заходи у випадках, зазначених у статті 17 Закону України «Про розвідку».

Правоохоронні та інші органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації України, незалежно від форми власності, в межах, визначених законами України та іншими нормативно-правовими актами, сприяють органам і підрозділам Служби безпеки України у проведенні контррозвідувальної діяльності в інтересах забезпечення державної безпеки.

Здійснення контррозвідувальних заходів іншими суб'єктами, крім визначених цим Законом, забороняється.

Ст. 9 вказаного Закону передбачає, що **відомості про організацію, плани, зміст, форми, методи, засоби, фінансування та матеріально-технічне забезпечення, результати контррозвідувальної діяльності, наукових і науково-технічних розробок з питань забезпечення державної безпеки, а також про осіб, які співробітничали або раніше співробітничали на конфіденційній основі з органами та підрозділами Служби безпеки України, що здійснюють контррозвідувальну діяльність, узагальнюючі відомості про особовий склад цих органів та підрозділів становлять державну таємницю і підлягають захисту в**

порядку, визначеному Законом України «Про державну таємницю». Доступ до зазначених відомостей може надаватися у випадках та у порядку, визначеному Службою безпеки України, згідно з вимогами закону. Забороняється оприлюднювати або надавати (розголошувати) зібрані відомості, а також інформацію щодо проведення або не проведення стосовно певної особи контррозвідувальної діяльності та заходів до прийняття рішення за результатами такої діяльності або заходів.

Слід нагадати, що за приписами ст. 1 Закону України «Про державну таємницю» **державна таємниця (далі також – секретна інформація)** – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

До компетенції СБУ входить віднесення інформації до державної таємниці – процедура прийняття (державним експертом з питань таємниць) рішення про віднесення категорії відомостей або окремих відомостей до державної таємниці з установленням ступеня їх секретності шляхом обґрунтування та визначення можливої шкоди національній безпеці України у разі розголошення цих відомостей, включенням цієї інформації до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, та з опублікуванням цього Зводу, змін до нього.

Нині чинний Звід був затверджений наказом Головного Управління СБУ 23.12.2020 № 383 (з наступними змінами, останні із яких внесені наказом № 207 від 29.05.2025. У структурі Головного Управління СБУ функціонує **Департамент охорони державної таємниці та ліцензування**.

Дія Закону України «Про державну таємницю» поширюється на органи законодавчої, виконавчої та судової влади, органи прокуратури України, інші державні органи, в тому числі територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, утворені як відокремлені підрозділи центрального органу виконавчої влади без статусу юридичної особи, Верховну Раду Автономної Республіки Крим, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та

організації усіх форм власності, об'єднання громадян (далі – державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації), що провадять діяльність, пов'язану з державною таємницею, громадян України, іноземців та осіб без громадянства, яким у встановленому порядку наданий доступ до державної таємниці.

Слід зауважити, що передані Україні відомості, що становлять таємницю іноземної держави чи міжнародної організації, охороняються в порядку, передбаченому цим Законом. У разі, якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші, ніж передбачені цим Законом, правила охорони таємниці іноземної держави чи міжнародної організації, то застосовуються правила міжнародного договору України.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
СТВОРЕННЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. ІСТОРИЧНА ДОВІДКА	5
ДІЯЛЬНІСТЬ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	10
СУДОВА ПРАКТИКА ВЕРХОВНОГО СУДУ	18
НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА	156
ЗАКОН УКРАЇНИ Про Службу безпеки України	156
ЗАКОН УКРАЇНИ Про контррозвідувальну діяльність	187
ЗАКОН УКРАЇНИ Про державну таємницю	201
НАКАЗ ЦЕНТРАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ № 383 від 23.12.2020 «Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю»	246

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

- ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ
- СУЧАСНИЙ СТАН ПІД ЧАС
ВОЄННИХ ДІЙ
- ОСНОВНІ НОРМАТИВНІ АКТИ,
КОМЕНТАРІ І РОЗ'ЯСНЕННЯ

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України
Копотуна Ігоря Миколайовича*

Підписано до друку 20.08.2025 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 24,25. Тираж 200 прим.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 2458 від 30.03.2006 р.

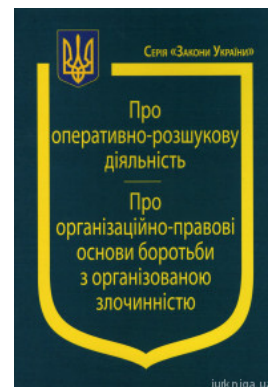
Книги, які можуть вас зацікавити

Закони України "Про службу безпеки України", "Про контророзвідувальну діяльність", "Про державну таємницю", "Про боротьбу з тероризмом",...

Кримінальний кодекс України

Закони України "Про оперативно-розшукову діяльність", "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю"

Державна прикордонна служба України. Історія, сучасний стан, основні нормативні акти, коментарі і роз'яснення

Кримінальний процесуальний кодекс України

Оперативная деятельность и вопросы конспирации в работе спецслужб. Том 1

Перейти до галузі права
Адміністративне право

Перейти на сайт →